

Lakivaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelystä (pakoteriksdirektiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelystä (pakoteriksdirektiivi) (U 97/2022 vp): Lakivaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 6/2023 vp — U 97/2022 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Sami Kiriakos, oikeusministeriö
- lainsäädäntösihteeri Marita Ojala, ulkoministeriö
- valtiosyyttäjä Tuire Tamminiemi, Syyttäjälaitos
- ylitarkastaja Lotta Järvinen, keskusrikospoliisi
- professori Sakari Melander

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö

Viitetiedot

Lakivaliokunta on aiemmin antanut asiassa lausunnon LaVL 34/2022 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 2.12.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelystä (COM(2022) 684 lopullinen). Ehdotettu direktiivi sisältää vähimmäissäännökset unionin rajoit-

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2023 vp

tavien toimenpiteiden (pakotteiden) rikkomista koskevien rikosten määritelmistä ja niistä säädetävistä rangaistuksista sekä eräistä niihin liittyvistä asioista.

Direktiiviehdotusta on käsitelty neuvoston rikosasiayhteistyön työryhmän (COPEN) kokouksissa. Ehdotuksesta on tarkoitus saavuttaa neuvoston yleisnäkemyks oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 8.—9.6.2023.

Ehdotusta ja neuvottelutilannetta käsitellään tarkemmin valtioneuvoston jatkokirjelmässä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto on muodostanut näkemyksiä asiakokonaisuuteen aikaisemmin eduskuntakirjelmässä U 97/2022 vp ja UTPJ 59/2022 vp seuraavasti:

Valtioneuvosto tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan. Venäjän hyökkäys kohdistuu Ukrainaan, mutta myös koko Euroopan turvallisuusjärjestystä vastaan. Venäjän hyökkäys on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus.

Valtioneuvosto suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin myönteisesti. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että SEU 29 artiklan tai SEUT 215 artiklan nojalla toteutettavat pakotteet saadaan pantua tehokkaasti täytäntöön. Rikosoikeudelliset seuraamukset rajoittavien toimenpiteiden rikkomisista ovat lähtökohtaisesti perusteltuja.

Direktiiviehdotuksen neuvotteluissa tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota rikosten määritelmien laajuuteen, asianmukaisuuteen ja selkeyteen, rikoshyödyn määritelmään ja oikeushenkilöille määrättäviä seuraamuksia koskeviin velvoitteisiin. Neuvotteluissa näihin kysymyksiin tulee pyrkiä löytämään tasapainoisia ratkaisuja, joilla otetaan riittävässä määrin huomioon pakotteiden tehokkaan täytäntöönpanon tarve ja samalla varmistetaan perusoikeuksien kunnioittaminen kansallisen järjestelmän perusperiaatteita noudattaen. Valtioneuvosto pitää tältä osin tärkeänä, että direktiivin neuvotteluissa otetaan huomioon erityisesti unionin sääntelyn oikeasuhtaisuus, rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ja sen vaatimus rikosoikeudellisen sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta sekä jäsenvaltioiden kansallisten rangaistusjärjestelmien sisäisen johdonmukaisuuden ja oikeusperinteiden kunnioittaminen. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota myös siihen, että rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaan rikosoikeutta ei voida soveltaa taannehtivasti vaan vasta kansallisessa laissa säädetyn rangaistussäännöksen voimaantulon jälkeen tehtyihin tekoihin. Rikoshyödyn osalta valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että menettämisseuramusta ei pidetä Suomessa rangaistuksena vaan turvaamistoimena, jonka tarkoituksena on estää rikoksia ja poistaa niiden vaikutuksia. Neuvotteluissa tulee pyrkiä siihen, ettei ehdotuksen mukainen menettämisseuraamus muodostu rangaistukselliseksi.

(UTPJ 59/2022 vp)

Suomi pitää tärkeänä, ja pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että pakotteiden asettamisessa kiinnitetään erityistä huomiota pakotteiden tehokkaaseen toimeenpanoon ja pakotteiden kiertämisen estämiseen.

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2023 vp

Valtioneuvosto täydentää aikaisempia kantojaan seuraavasti osallistuakseen direktiiviehdotuksen käsittelyyn neuvostossa:

Valtioneuvosto katsoo, että puheenjohtajan ehdottamissa muutoksissa direktiiviehdotusta on kehitetty monilta osin Suomen neuvottelutavoitteiden mukaiseen tai muuten hyväksyttävissä olevaan suuntaan. Tämä koskee erityisesti rikosten tarkempaa määrittelyä siten, ettei direktiivissä määriteltäisi rikoksiksi muita kuin pakotteita koskevissa EU:n säädöksissä tai sellaista täytäntöönpanevissa kansallisen lain säännöksissä asetettuja kieltoja tai velvollisuuksia rikkovia tekoja, sekä vähäisempien ja tuottamuksellisten tekojen jättämistä rikosoikeudellisten velvoitteiden ulkopuolelle. Nämä muutokset edistävät sitä Suomen tavoitetta, että direktiivi voidaan täytäntöönpanna kansallisesti rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaisesti ja oikeasuhtaisella, rangaistusjärjestelmän sisäistä johdonmukaisuutta ja oikeusperinteitä kunnioittavalla tavalla.

Valtioneuvoston arvion mukaan tämänhetkisen neuvottelutilanteen ja muiden jäsenvaltioiden kantojen perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että osana neuvoston yleisnäkemyistä direktiiviin hyväksytään velvoitteita säättää vakavimmista rikoksista enimmäisrangaistukseksi vähintään viisi vuotta vankeutta, osin komission alkuperäistä ehdotustakin laajemmin. Tämä ei ole rikoslaissa vakiintuneesti käytetty enimmäisrangaistustaso ja se on ankarampi kuin nykyisen törkeän säännöstelyrikoksen enimmäisrangaistus, joka on neljä vuotta vankeutta. Nämä direktiivin velvoitteet koskisivat kuitenkin edelleen vain sellaisia pakotteiden rikkomista koskevia tekoja, joihin liittyy vähintään 100 000 euron taloudellinen arvo, tai jotka liittyvät kaksikäyttötuoiteisiin. Valtioneuvosto katsoo, että tällaisten seikkojen voidaan lähtökohtaisesti katsoa lisäävän olennaisesti kyseessä olevien rikosten moitittavuutta, kun otetaan huomioon myös pakotteiden tavoitteet ja niiden rikkomisten merkitys nykyisessä maailman tilanteessa. Tämän vuoksi pakotteiden rikkomista koskevien tekojen osalta törkeän säännöstelyrikoksen enimmäisrangaistuksen korottamisesta ei sellaisenaan ole pidettävä perusteettomana tai rikoslaissa omaksuttuun systematiikkaan sopimattomana, ja Suomenkin tulisi olla valmis hyväksymään viiden vuoden enimmäisvankeusrangaistukseen johtavia direktiivin velvoitteita. Neuvotteluissa tulee kuitenkin pyrkiä siihen, etteivät tällaiset rangaistuksia koskevat velvoitteet laajene olennaisesti.

Oikeushenkilöille määrättävien seuraamusten osalta puheenjohtajan asiakirjassa seurataan ns. ympäristörikosdirektiiviä koskevassa neuvoston yleisnäkemyksessä (neuvoston asiakirja 15006/22) omaksuttua liikevaihtomalliin tai korkeisiin enimmäissakkoihin perustuvaa sääntelyratkaisua, jollaisen Suomi on osana tuota neuvoston yleisnäkemyistä hyväksynyt. Valtioneuvoston arvion mukaan vaikuttaa selvältä, että tällaisen velvoitteen merkittävä muuttaminen kansallista liikkumavaraa lisäävällä tavalla ei tule saamaan neuvostossa riittävää kannatusta. Velvoitetta rajaavat kuitenkin olennaisesti edellä todetut neuvottelujen aikana rikosmääritelmiä koskeviin velvoitteisiin tehdyt vähäisempiä tekoja koskevat rajaukset sekä erityisseuraamuksista säättämisen muuttaminen harkinnanvaraiseksi. Valtioneuvosto pitää tärkeänä johdonmukaisuutta EU:n rikosoikeudellisessa sääntelyssä, ja katsoo, että velvoite on nykymuodossaan Suomelle hyväksyttävissä.

Pakotteiden kohteena olevaa omaisuutta koskevan menettämisseuraamuksen osalta direktiivin velvoitetta on neuvottelujen myötä täsmennetty ja saatettu johdonmukaisemmaksi muuhun EU:n lainsäädäntöön nähden. Tähän liittyen myös oikeusturvatakeita ja suhteellisuusperiaatteen nou-

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2023 vp

dattamista on tähdennetty asianmukaisesti. Valtioneuvoston pitää velvoitetta nykymuodossaan hyväksyttävänä.

Pakoterikoksista ilmoittavien henkilöiden suojaaminen edistää rikosten ilmituloa. Valtioneuvosto pitää hyväksyttävänä, että direktiivi sisältää tällaisia ilmoittajien suojaa turvaavia velvoitteita.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Direktiiviehdotus ja sen käsittelyvaihe

Valtioneuvoston jatkokirjelmä koskee direktiiviehdotusta, joka sisältää vähimmäissäännökset unionin rajoittavien toimenpiteiden (pakotteiden) rikkomista koskevien rikosten määritelmistä ja niistä säädetävistä rangaistuksista. Direktiiviehdotuksen tavoitteena on varmistaa, että unionin pakotteiden rikkominen on kaikissa jäsenvaltioissa rangaistavaa ja sääntely täyttää tietyt vähimmäisvaatimukset.

Ehdotetun sääntelyn taustalla on Venäjän Ukrainaan kohdistama sotilaallinen hyökkäys, jonka vuoksi Venäjään on kohdistettu laaja-alaisesti pakotteita. Pakotteiden kiertäminen vaikuttaa negatiivisesti pakotteiden tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja tavoitteisiin.

Suomessa unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkominen on jo nykyisin rangaistavaa rikoslain 46 luvun 1—3 §:n säännöstelyrikoksina. Neuvoteltava direktiivi edellyttää muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Lakivaliokunta on komission direktiiviehdotusta koskevassa aiemmassa lausunnossaan suhtautunut ehdotetun sääntelyn tavoitteisiin myönteisesti ja pitänyt tärkeänä, että unionin rajoittavat toimenpiteet saadaan pantua tehokkaasti täytäntöön (ks. LaVL 34/2022 vp, s. 3). Lakivaliokunnan mukaan rikosoikeudelliset seuraamukset rajoittavien toimenpiteiden rikkomisesta ovat lähtökohteisesti perusteltuja. Valiokunta on lausunnossaan kuitenkin todennut, että useat seikat edellyttävät vielä selvittämistä ja tarkistamista neuvottelujen kuluessa.

Komission direktiiviehdotusta on käsitelty neuvoston työryhmässä, ja neuvottelujen kuluessa siihen on tehty muutoksia. Tavoitteena on saavuttaa direktiiviehdotuksesta neuvoston yleisnäkemyks kesäkuun OSA-neuvostossa. Valtioneuvoston jatkokirjelmässä täydennetään valtioneuvoston aiempia kantoja neuvostokäsittelyyn osallistumiseksi. Valtioneuvoston mukaan puheenjohtajan ehdottamissa muutoksissa direktiiviehdotusta on kehitetty monilta osin Suomen neuvottelutavoitteiden mukaiseen tai muuten hyväksyttävissä olevaan suuntaan.

Seuraavassa arvioidaan neuvottelutilannetta tarkemmin Suomen kannalta keskeisten kysymysten osalta lakivaliokunnan aiempi lausunto (LaVL 34/2022 vp) huomioon ottaen.

Rikosten määritelmät

Direktiiviehdotuksen rikosmääritelmiä on neuvottelujen kuluessa tarkennettu. Määritelmät koostuvat edelleen yksityiskohtaisesta luettelosta tekoja, joissa on kysymys Euroopan unionista teh-

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2023 vp

dyn sopimuksen (SEU) 29 artiklan tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 215 artiklan nojalla säädettyjen pakotteiden rikkomisesta tai kiertämisestä, mutta komission alkuperäiseen ehdotukseen nähden niistä käy selkeämmin ilmi, että rikoksiksi määritellään ainoastaan pakotesäädöksissä tai täytäntöönpaneivissa kansallisen lain säännöksissä asetettuja kieltoja tai velvollisuuksia rikkovia tekoja. Direktiivissä ei siten määritellä itsenäisiä rikoksia. Lakivaliokunta pitää tarkennuksia tärkeinä, sillä komission direktiiviehdotusta koskevassa lausunnossaan valiokunta on korostanut, että rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen liittyvistä syistä ehdotuksen jatkovalmistelussa on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota rikosmääritelmien tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen sekä siihen, että ne vastaavat unionissa toteutettujen rajoittavien toimenpiteiden luonnetta (ks. LaVL 34/2022 vp, s. 4).

Lisäksi neuvottelujen kuluessa rikosten määritelmistä on jätetty pois teot, jotka koskevat alle 10 000 euron taloudellista arvoa tai jotka ovat vähäisiä. Tällaisten vähäisempien tekojen sanktiointi jää siten pakotesäädösten yleisten sanktiovelvoitteiden varaan eikä niiden osalta ole välttämättä velvoitetta säätää rikosoikeudellisia seuraamuksia. Muutos jättää jäsenvaltioille enemmän liikkumavaraa seuraamusten määrittelyyn. Myös komission ehdottama törkeää tuottamusta koskeva velvoite on poistettu, jolloin unionin tason vähimmäisvelvoitteet koskevat vain tahallisia rikoksia. Komission alkuperäinen ehdotus olisi merkinnyt rangaistavan käyttäytymisen alan huomattavaa laajentumista.

Lakivaliokunta pitää edellä mainittuja muutoksia myönteisinä katsoen valtioneuvoston tavoin, että ne edistävät Suomen tavoitetta panna direktiivi kansallisesti täytäntöön rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaisesti ja oikeasuhtaisella, rangaistusjärjestelmän sisäistä johdonmukaisuutta ja oikeusperinteitä kunnioittavalla tavalla.

Luonnollisille henkilöille säädettävät rangaistukset

Lakivaliokunta on aiemmassa lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että komission ehdottamassa direktiivissä luonnollisille henkilöille tulee tietyistä teoista voida määrätä vähintään viiden vuoden enimmäisrangaistus. Valiokunta on huomauttanut, että rikoslaissa ei vakiintuneesti ole käytetty viiden vuoden rangaistusmaksimia (ks. LaVL 34/2022 vp, s. 5, sekä siinä viitattu LaVM 29/2014 vp, s. 3). Lakivaliokunta katsoi, että direktiivin jatkovalmistelussa on syytä pyrkiä kansallisen rangaistusjärjestelmän sisäisen johdonmukaisuuden säilyttämiseen ja siihen, että esimerkiksi törkeän säännöstelyrikoksen rangaistusmaksimia ei perusteettomasti ja rikoslaissa omaksuttuun systematiikkaan sopimattomalla tavalla jouduta ankaroittamaan.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan luonnollisille henkilöille säädettäviä rangaistuksia koskevia velvoitteita on direktiiviehdotusta koskevissa työryhmäneuvotteluissa sekä supistettu että laajennettu. Vähintään viiden vuoden enimmäisvankeusrangaistusta koskevaa velvoitetta on laajennettu muihinkin rikoksiin, joiden osalta voidaan laskea rikoksiin liittyvää taloudellista arvoa. Tätä rangaistustasoa koskeva velvoite koskee edelleen vain rikoksia, joihin liittyy vähintään 100 000 euroa taloudellista arvoa. Poikkeuksena tästä ovat kaksikäyttötuoiteisiin liittyvät rikokset, joita koskee velvoite vähintään viiden vuoden enimmäisrangaistuksesta tuotteiden arvosta riippumatta. Rangaistustasoja koskevat velvoitteet eivät koske tekoja, joihin liittyy alle 10 000 euroa taloudellista arvoa, tai kiellettyä maahantulon järjestämistä koskevia tekoja, jotka ovat vähäisiä.

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2023 vp

Aiempaan lausuntoonsa viitaten lakivaliokunta toteaa, että direktiiviehdotuksen viiden vuoden enimmäisrangaistus ei ole Suomen rikoslaissa vakiintuneesti käytetty enimmäisrangaistuksen taso ja se on ankarampi kuin törkeän säännöstelyrikoksen nykyinen neljän vuoden enimmäisrangaistus. Ehdotettu sääntely merkitsee siten ainakin törkeän tekemuodon enimmäisrangaistuksen korottamista viiteen vuoteen vankeutta sekä mahdollisesti myös ankaroittamisperusteiden määrittelemistä uudelleen.

Valtioneuvoston kirjelmän ja valiokunnan neuvottelutilanteesta saaman selvityksen perusteella vaikuttaa kuitenkin ilmeiseltä, että osana neuvoston yleisnäkemyistä direktiiviin hyväksytään velvoitteita säättää vakavimmista rikoksista enimmäisrangaistukseksi vähintään viisi vuotta vankeutta, eikä tätä alhaisempi neljän vuoden enimmäisrangaistustaso, joka vastaisi Suomen rikoslain systematiikkaa, saa kannatusta. Ottaen huomioon direktiiviehdotuksen tausta, unionin pakotteiden tavoitteet samoin kuin se, että direktiiviehdotuksessa viiden vuoden enimmäisrangaistuksen taso koskee vakavimpia tekoja, joita voidaan pitää erityisen moitittavina, valiokunta voi valtioneuvoston tavoin pitää neuvottelutulosta tältä osin hyväksyttävänä.

Oikeushenkilöille säädettyvät rangaistukset

Komission ehdottamassa direktiivissä oikeushenkilölle määrättävän rahamääräisen seuraamuksen enimmäismäärä on sidottu oikeushenkilön maailmanlaajuista kokonaisliikevaihtoa koskevaan vähimmäisprosenttiosuuteen (1 tai 5 prosenttia). Suomessa oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon, jonka alin rahamäärä on 850 euroa ja ylin 850 000 euroa. Lakivaliokunta on aiemmassa komission direktiiviehdotusta koskevassa lausunnossaan todennut ehdotettujen velvoitteiden poikkeavan merkittävästi Suomessa omaksutusta sääntelystä ja nostavan yhteisösakon enimmäismäärää erittäin merkittävästi liikevaihdoltaan suurten oikeushenkilöiden osalta (ks. LaVL 34/2022 vp, s. 5, sekä myös LaVL 28/2022 vp, s. 6). Valiokunta arvioi tämän johtavan yhteisösakon määräytymisperusteita koskevan sääntelyn erittäin merkittävään muutokseen, joka ei ulota vaikutustaan vain säännöstelyrikoksiin, vaan koskee kaikkia niitä rikoksia, joiden suhteen oikeushenkilön rangaistusvastuu on säädetty mahdolliseksi. Valiokunta muistutti korostaneensa usein, että yksittäisen unioni-instrumentin seurauksena ei ole perusteltua lähteä toteuttamaan alaltaan ja vaikutukseltaan laaja-alaisempia rikosoikeudelliseen lainsäädäntöön kohdistuvia muutoksia (ks. LaVL 34/2022 vp, s. 5, sekä siinä viitatus LaVL 28/2022 vp, s. 7, LaVM 21/2018 vp, s. 4, LaVM 13/2020 vp, s. 3 ja LaVM 9/2021 vp, s. 2—3).

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan oikeushenkilöille määrättäviä sakkoja koskevat velvoitteet on neuvottelujen kuluessa liikevaihtoperustaisen laskentatavan osalta linjattu ns. ympäristörikosdirektiivin yleisnäkemyistä vastaaviksi. Keskeisenä perusteena tälle muutokselle on ollut johdonmukaisuuden säilyttäminen EU:n rikosoikeudellisten direktiivien kesken. Tämän lisäksi on lisätty jäsenvaltioille vaihtoehto säätää liikevaihtoperustaisen sakonmääräytymisperusteen sijaan rikoksesta riippuen tietyn suuruinen enimmäissakkorangaistus. Saadun selvityksen mukaan vaikuttaa selvältä, että kyseisen velvoitteen merkittävä muuttaminen kansallista liikkumavaraa lisäävällä tavalla ei tule saamaan neuvostossa riittävää kannatusta.

Lakivaliokunta toteaa, että Suomi on aiemmin ns. ympäristörikosdirektiivistä neuvoteltaessa osana neuvoston yleisnäkemyistä hyväksynyt sääntelyratkaisun, jossa oikeushenkilöille määrättävät seuraamukset sidotaan liikevaihtomalliin tai korkeisiin enimmäissakkoihin. Valiokunta pitää joh-

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2023 vp

donmukaisuutta EU:n rikosoikeudellisessa sääntelyssä tärkeänä. Käsiteltävässä direktiiviehdotuksessa velvoitetta rajaavat myös olennaisesti edellä mainitut rikosmääritelmiä koskeviin velvoitteisiin tehdyt vähäisempiä tekoja koskevat muutokset samoin kuin erityisseuraamuksista säättämisen muuttaminen harkinnanvaraiseksi. Edellä esitetyt seikat ja neuvottelutilanne kokonaisuutena huomioon ottaen lakivaliokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että velvoite on nykymuodossaan Suomelle hyväksyttävissä. Lakivaliokunta toteaa edellä mainittujen neuvotteltavina olevien direktiivien merkitsevän osaltaan tarvetta pohtia kansallisella tasolla oikeushenkilön rangaistusvastuuseen liittyviä kysymyksiä.

Omaisuuksien jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen

Alkuperäisen direktiiviehdotuksen mukaan sellaista omaisuutta, jonka osalta nimetty henkilö syyllistyy pakotteiden kiertämisenä rangaistavaan omaisuuden siirtämiseen tai peittämiseen, tulee voida jäädyttää ja tuomita menetetyksi. Velvoitetta on neuvottelujen kuluessa tarkennettu. Tällaista omaisuutta ei enää määriteltäisi rikoshyödyksi. Lisäksi artiklatasolle on lisätty nimenomainen maininta, jonka mukaan menettämisseuraamuksia koskevan direktiivin 2014/42 oikeusturvatakeet ja suhteellisuusperiaate on otettava huomioon. Niin ikään mainitaan, ettei vilpittömässä mielessä olevien kolmansien osapuolten oikeuksia tule loukata.

Lakivaliokunta pitää myönteisenä, että omaisuuden jäädyttämistä ja menettämisseuraamusta koskevaa velvoitetta on neuvottelujen kuluessa täsmennetty ja saatettu aiempaa johdonmukaisemmaksi muuhun EU:n lainsäädäntöön nähden. Aiemmassa lausunnossaan valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että komission direktiiviehdotus vaikutti laajemmalla kuin valmisteilla olevan konfiskaatiodirektiivin (U 73/2022 vp) ja voimassa olevaan EU-lainsäädäntöön sisältyvä rikoshyödyn määritelmä, minkä vuoksi se katsoi, että jatkoneuvotteluissa tulee kiinnittää erityistä huomiota rikoshyödyn määritelmään ja sen varmistamiseen, että sääntely on linjassa muun EU-oikeuden kanssa (ks. LaVL 34/2022 vp, s. 6). Myös artiklatasolle jatkoneuvotteluissa tehdyt lisäykset oikeusturvatakeiden ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta ovat valiokunnan mukaan kannatettavia. Valtioneuvoston tavoin valiokunta pitää velvoitetta siten nykymuodossaan hyväksyttävänä.

Asianajosalaisuus

Lakivaliokunta on aiemmassa komission direktiiviehdotusta koskevassa lausunnossaan painottanut, että jatkovalmistelussa on syytä varmistua siitä, että direktiivissä turvataan asianajosalaisuus asianmukaisesti ja riittävästi kaikissa tilanteissa, sillä komission ehdottama sanamuoto ei vaikuttanut kattavan kaikkien tuomioistuimenmenettelyjen yhteydessä saatuja tietoja (ks. LaVL 34/2022 vp, s. 6 ja 7). Valiokunnan valtioneuvoston jatkokirjelmän käsittelyn yhteydessä saaman selvityksen mukaan asianajosalaisuutta koskevaa säännöstä on direktiivin neuvotteluissa vahvistettu ja selvennetty. Lisäksi edellä mainittu valiokunnan aiemmin esittämä huoli on osoittautunut aiheettomaksi, sillä sen taustalla on ollut suomenkielisessä versiossa ollut ilmeinen käännösvirhe.

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2023 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 30.5.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Minja Koskela vas
jäsen Lauri Lyly sd
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Ville Merinen sd
varajäsen Nasima Razmyar sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila